

ODGAJANJE PODUZETNIKA - GARANCIJA ODRŽIVOG RAZVOJA

Prof. dr. Sait Kačapor

PODUZETNIŠTVO

- *„Poduzetnici se ne rađaju, oni to postaju sticanjem iskustva u životu“*

Albert Shapiro, The Ohio State University

-
- *“Svako dijete treba da bude poduzetnički pismeno i to je naš cilj.”*

Poruka zemalja članica SEECCEL-a

- *“Ako uvijek činite ono što ste uvijek činili, uvijek ćete dobiti ono što ste uvijek dobijali ”*

Narodna mudrost

TRANZICIJA

- Rođen sam u periodu tranzicije.
- Tada smo iz neke mješavine feudalizma i kapitalizma prelazili u socijalizam. Prestajao je jedan sistem, a nastajao drugi.
- Krenula je tranzicija tranzicije i već nakon 1974. godine mnogi su mislili da je to to i da smo na dohvat cilja.
- Ali, došle su devedesete i krenula je tranzicija.
- Otada do sad se svašta nadogađalo, čaki i ono od čega bismo mogli liti suze.
- Tranzicija je dugo stajala na startnoj liniji i čekala da se ispali hitac koji će označiti početak.
- Ovoga puta to je pretvorba netržišnih gospodarstava u tržišna.
- Sa startne pozicije su grčevito krenule zemlje: **Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Češka, Slovačka, Bjelorusija, Ukrajina, Moldavija, Mađarska, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Rumunija, Bugarska, Albanija, Makedonija, Ruska federacija, Kazahstan, Gruzija, Armenija, Azerbejdžan, Turkmenistan, Uzbekistan, Tadžikistan i Kirgistan.**

TRANZICIJA

Sve zemlje su nailazile na veoma slične prepreke i sve su upadale u slične zamke:

- drastičan pad industrijske proizvodnje,
- zamiranje investicijskih ulaganja,
- sporo osvajanje novih tržišta i uključivanje u svjetske tokove robe i usluga,
- prespori dotok stranog kapitala,
- nagli porast nezaposlenosti i osiromašenje većine stanovništva,
- prespora afirmacija prostornoga razvoja,
- presporo rješavanje katastrofalnih ekoloških stanja.

TRANZICIJA

- Ono što bi jednog pedagoga užestručno moglo da zanima jeste kako se škola u svim tim turbulencijama snalazila:
 - sredinom prošlog stoljeća ličila je na evropske škole 19. stoljeća,
 - krajem dvadesetog vijeka je teorijski poznavala raznovrsne modele, ali je ostajala klasična i sve bliža predmetno- razredno- časovnom modelu J. A. Komenskog,
 - na razmeđu milenija pokušavala je uhvatiti korak sa modernim školskim sistemima, ali je stalno ostajala „ogledalo društva u kojem se nalazi“.

TRANZICIJA

- Društva koja su brže ostvarivala tranziciju, brže su transformisala školu, shvatajući da jedno bez drugog nije moguće.
- Cilj odgoja se nužno mora definirati u skladu sa ciljem društva: **formirati poduzetnika za život i rad u demokratskom društvu sa tržišnom orijentacijom u privređivanju.**

PODUZETNIŠTVO

- Šta bi bilo, kada bi bilo?
- Šta bi bilo kada bi Bosna i Hercegovina (Srbija ili Hrvatska) ukupnim potencijalima kojima raspolaže, odgojnim sredstvima koje danas svijet poznaje, sistematski i planski iznjedrila jednog **Bill Gates-a**, jednog **Henry Ford-a**, ili bar jednog **Šarika Taru**?
- Šta bi bilo kada bismo mogli vratiti u naše zemlje bar polovinu naših ljudi koji su napravili uspjeh negdje drugde i omogućiti im da neometano nastave uspješan rad i život ovdje.

PODUZETNIŠTVO

- Koliki doprinos daju škole da neko postane (veliki) preduzetnik?
- Joe Louis Dudley, S. američki biznismen, milijarder,...je dva puta (obaran) na godinu u jedanaestom razredu ... zbog govorne mane.
http://en.wikipedia.org/wiki/Joe_Dudley, 17. 02. 2013.
- Koliko li je ljudi kojima su naše škole trajno ukinule šanse?

PODUZETNIŠTVO

- Poduzetništvo shvatamo kao razvojni proces, koji traje onoliko koliko i odgoj jedinke, odnosno onoliko koliko i život – cjeloživotno. To znači da s njegovanjem poduzetničkog duha treba početi od rođenja i razvijati ga kroz cijeli život.

PODUZETNIŠTVO

- Pored ostalog to podrazumijeva i razvoj sljedećih vještina:
 - poduzetničkog razmišljanja i djelovanja,
 - Uspješnog rješavanje sukoba,
 - suzbijanje straha od kontakata,
 - razvijanje samopouzdanja,
 - Uspostavljanje komunikacije u realnoj životnoj stvarnosti,
 - otvorenosti,
 - Disciplinovanost i agilnosti u radu,
 - korištenja (čak i oskudnih) resursa,
 - usvajanja poslovnih znanja,
 - ambivalentne tolerancije,
 - promoviranja akcije ... (Više: Istitut njemačko gospodarstvo, Koeln (ur.): Mladi inovatori, Köln, 2006; Federalna udruga SCHULEWIRTSCHAFT (ur.), Poduzetnički duh u školi. Köln 2004.)

PODUZETNIŠTVO I TRADICIONALNA ŠKOLA

- „Tradicionalna škola inhibira poduzetnički duh... Ograničena je školskim rasporedom, krutim (propisanim – nametnutim) kurikulumom, nastavnim sadržajima (temama i nastavnim jedinicama), nastavnim časovima... „ (Prema: Learning to be Entrepreneurial Instigo Ltd - making change happen L2b™, distribucija: Adam Vernon).

POSLUŠNIK ILI PODUZETNIK

- Želimo li formirati poslušnika, ili poduzetnika?
- Ako želimo ono prvo, onda u našim sistemima odgoja i obrazovanja ne treba mnogo toga mijenjati.
- Ako želimo ovo drugo, onda je potrebno izvršiti korjenite promjene u školskom sistemu, u unutrašnjoj organizaciji škole, u pedagoškom (posebno didaktičkom i metodičkom) pristupu.

ZAPOSTAVLJENA KOMPONENTA ODGOJA

- Zapostavljen je *odgoj u poduzetničkom duhu*, u izgrađivanju stila života i čijoj osnovi je orijentacija na rad, tačnost u radu, preciznost, konkurentnost...
- U vremenu u kojem društvo uzima tržišnu orijentaciju u privređivanju kao jednu od najbitnijih odrednica, *radni odgoj je nedopustivo zapostavljen*.

PODUZETNIŠTVO

- Redefinisanje cilja odgoja danas je aktuelno u Evropi u cjelini.
- Životna stvarnost pokazuje da se primat poduzetničkog duha, uspjeha u proizvodnji i konkurentnosti na tržištu, sa tla Evrope u kojoj je dominantno bio prisutan, već preselio na tla zemalja Dalekog istoka i Amerike, a da naša zemlja (zemlje u okruženju) u utrku tržišne orijentacije u privređivanju ulazi gotovo potpuno nespremna.
- **PISA** – *Program for International Student Assessment* / Program međunarodne evaluacije obrazovnih postignuća učenika... Procenjuju se postignuća učenika u četiri oblasti: matematika, prirodne nauke, razumijevanje pročitane i rješavanje problema.
- **TIMSS** – *Trends in International Mathematics and Science Study* / Međunarodno ispitivanje učeničkih postignuća u matematici i prirodnim naukama, koje se sprovodi u četvorogodišnjim ciklusima (1995, 1999, 2003, 2007).

CILJ ODGOJA ZA PODUZETNIŠTVO

- Cilj odgoja za poduzetništvo jeste priprema svih pripadnika društva, posebno mlađeg naraštaja, za ekonomski i svaki drugi napredak društva (za privredni rast i razvoj, za konkurentnost nacionalne privrede) i za bolji položaj svakog pojedinca u njemu.
- Poduzetnička svijest se stiče, ona se uči u procesu odgoja i obrazovanja i treba da predstavlja sponu između obrazovanja i svijeta rada, između djetinjstva i zrelog doba, između privredne i društvene krize i prosperiteta.

U RADU SE DALJE BAVIMO

- Pojam „*entrepreneurship education*“ koji je izuzetno aktuelan u Americi i Evropskoj uniji, kod nas je različito shvaćen.
- Zato tumačimo pojmove:
- **Poduzetništvo,**
- **Učenje o poduzetništvu *alias* učenje za poduzetništvo,**
- **Poduzetničko učenje,**
- **Poduzetničko obrazovanje,**
- **Poduzetnička pismenost,**
- **Poduzetnički odgoj...**

U RADU SE DALJE BAVIMO

- **Poduzetnički odgoj traži poduzetne nastavnike i poduzetnički ambijent u školi,**
- **Definiramo osnovne paradigme razvoja poduzetništva u našim školama**

KORIŠTENI IZVORI

- Veliki broj domaćih i inostranih izvora,
- Dokumentacija Evropske komisije,
- IPA program Evropske unije za više korisnika,
- Znatan broj materijala preuzet sa interneta...